

Whistleblowing

Whistlebloweri jsou lidé upozorňující na nezákonné, nebezpečné či neférové jednání, nejčastěji uvnitř instituce, ve které působí. Jejich upozornění pak vede k prošetření činností uvnitř institucí, které by bez jejich přičinění odhaleny nebyly.

Příklady whistleblowerů známe i z České republiky. Je jím například bývalý úředník pražského magistrátu **Jiří Chytil**, který pomáhal rozkrýt kauzu Opencard a získal za to cenu za odvalu Nadačního fondu proti korupci. Ve světě je pak známý například **Chris Wylie**, který upozornil na spojení Facebooku a společnosti Cambridge Analytica, jež zneužila data uživatelů Facebooku ve volebních kampaních.

Whistleblowing je v České republice zatím chráněn generálními formami trestního řádu, k jeho konkrétní úpravě teď vede směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1937 ze dne 23. října 2019, která měla být do našeho právního řádu převedena do konce roku 2021.⁶⁸

Tip:

Tématem se zabývá americký thriller *Insider: Muž, který věděl příliš mnoho* (1999).

Spirála mlčení

Spirála mlčení je teorie, kterou používají výzkumníci v oblasti komunikace a veřejného mínění. Říká, že ochotu vyjádřit **názor ovlivňuje to, co jedinec předpokládá, že si myslí další lidé.**

Lidé podle autorky teorie Elisabeth Noelle-Neumann nechtějí riskovat, že by skončili ve společenské izolaci kvůli svým názorům. Neustále proto vyhodnocují, který názor je většinový a který menšinový. **Pokud mají názor, který se zdá být menšinový, vyjadřují ho velmi opatrně nebo vůbec.** Kvůli tomu se pak názor vnímaný jako většinový stává na veřejnosti ještě hlasitějším, zatímco ostatní názory jsou slyšet méně, jakkoli jejich potlačenost neodráží to, kolik lidí je ve skutečnosti zastává.⁶²

Tip na aktivitu:

Vyberte si výzkum veřejného mínění na webu Českého statistického úřadu (czso.cz) nebo na data z paqresearch.cz. Zamyslete se nad tím, zda znáte ve svém okolí lidi, kteří by dané názory zastávali.

Spin doctoring

Spin doctoring je název pro **cílené ovlivňování veřejného vnímání určité situace**. Jedná se o chování, které má za cíl změnit vnímání dané situace ve prospěch určité osoby, instituce nebo politické strany. Příkladem může být situace, kdy je třeba politický skandál přebít jiným, méně důležitým tématem.

Názory na *spin doctoring* se rozcházejí, a ačkoliv jej někteří považují za **součást politické komunikace**, jeho odpůrci ho **přirovnávají k propagandě**.

Spin doctor je pak **osoba, která vykonává spin doctoring**, tedy vymýšlí, jak události „přikrášlit“ či „přebít“ ve prospěch dané osoby.⁶¹

Tip:

Téma zajímavě zpracovává americký film *Vrtěti psem* (1997). Pozor, nevhodné pro základní školy.

Aféra Watergate

Aféra Watergate patří mezi nejznámější skandály, které se podařilo odhalit díky novinářské práci. Její zveřejnění vedlo až k **odstoupení prezidenta USA** Richarda Nixona. V roce 1972 vnikli do kanceláří Demokratické strany v komplexu Watergate spolupracovníci tehdejšího republikánského prezidenta. Jejich úkolem bylo umístit tam odposlech.

Celou událost zmapovali **investigativní reportéři** deníku *Washington Post* Bob Woodward a Carl Bernstein, kteří za sérii reportáží následně získali **Pulitzerovu cenu**. Jejich odhalení vedlo ke spuštění impeachmentu v Kongresu Spojených států amerických. Prezident Nixon odstoupil poté, co ve Sněmovně reprezentantů hlasovali pro jeho vinu i straničtí kolegové z republikánské strany. Po vzoru Watergate se i dnes k názvům některých kauz **připojuje zakončení -gate**, např. Dieselgate nebo Penelopegate.¹

Tip:

Na téma této aféry vznikly dva filmy: *Watergate* (2018) a *Všichni prezidentovi muži* (1976).

Agenda-setting

Agenda-setting (česky nastolování agendy) je pojem, který zpopularizoval výzkum **Maxwella McCombse a Donalda Shawa** z roku 1972. Tito profesori, působící na *University of North Caroline*, sledovali chování médií během voleb. Ve svém výzkumu tvrdí, že masová média neovlivňují názory nebo postoje přímo, ale formují pozornost publika, a ukazují, že **pokud se téma objevuje ve zpravodajství opakovaně a je na něj kladen důraz, publikum dané téma vnímá rovněž jako důležité.**

Nastolování agendy lze v podstatě vnímat jako jakési **soupeření témat o zájem veřejnosti**. V jeden moment jsou přítom takových témat desítky a není v silách médií ani veřejných institucí věnovat se většímu množství z nich zároveň. To může vést k tomu, že **některá témata se ve veřejném prostoru objeví, a některá nikoli**, čímž tedy buď získají, nebo naopak ztratí v očích publika na důležitosti.²

Diskuze ve skupině:

Představte si, že můžete vybrat jedno téma, kterému se média budou věnovat. Co byste si vybrali?